

JIMMY CHIN – ELIZABETH CHAI VASARHELYI: FREE SOLO

Eszmény vagy halál

ROBOZ GÁBOR

AZ OSCAR-DÍJAS AMERIKAI DOKUMENTUMFILM EGYSZERRE VÁLT KI A NÉZŐBŐL ELBORZADÁST ÉS ÁHÍTATOT.

A viselkedési közgazdaságtan professzoraként ismert Dan Ariely szerint gyakran még a pénzügyi döntéshelyzetekben is irracionálisan viselkedünk, de egyébként is jó volna már leszámolni az ember mint túlnyomórészt racionális cselekvő elképzelésével. Alex Honnold sziklamászó például jó egészsége, stabil anyagi háttere, szakmai elismertsége és szerető társa ellenére másra sem vágyik igazán, mint hogy folyton kockára tegye az életét, akár úgy is, hogy erről senkinek sem szól előre, tehát szemtanúja sincs.

Az extrém sportok képviselőiben természetesen eleve erősebb a határfeszítő teljesítményre irányuló motiváció, mint a józan belátás, Honnold azonban a különcök között is különcök elit klubjának tagjaként *free soló*ban, vagyis kötél nélküli sziklamászásban utazik. Az élsportolóról az a Jimmy Chin és Elizabeth Chai Vasarhelyi forgatott több éven keresztül dokumentumfilmet, akik a három himalájai csúcshegymászót bemutató *Meru* Sundance-közönségdíjas produkciójával már igazolták, hogy

alkotópárosként a lehetetlen lefilmezése érdekli őket, a *Free Soló*val pedig nem adtak alább az igényükből.

A National Geographic dokumentumfilmje – amelyet eredetileg IMAX-ben is bemutattak, Magyarországon pedig idén márciustól sugároznak – olyasvalakiként ábrázolja Honnoldot, aki gyerekkora óta megszállott sziklamászó, a világot járja új célok nyomában, előadásokat tart világhírű szponzorok által támogatott tevékenységéről, amúgy meg a serpenyőből kanalazza magába a sült zöldségeket a lakókocsijában, ahol összesen több mint tíz évig élt. Bármennyire is szerény, rokonszenves figuraként ismerjük meg, a film képsorai láttán egyre erősödhet bennünk a késztetés, hogy személyiségzavaros emberként gondoljunk rá, aki ráadásul hiába talált magának elfogadó társat, nem tudja elképzelni, hogy ne a sziklamászást válassza vele szemben. Mint az Oscarra jelölt produkcióból kiderül, az orvosi vizsgálat szerint Honnoldnál a félelemérzetért felelős amygdala agyi központja rendellenesen mű-

„A tökéletesség ideájának hajszolása”
(Alex Honnold)

ködik, ugyanakkor még a biológiai magyarázat sem teheti teljesen átláthatóvá a férfi egzisztenciális döntését.

Chin és Chai Vasarhelyi második közös munkája (amelyben az előbbi meg is jelenik a kamera előtt) olajozott információadagolásán túl elsősorban képsoraival tartja fenn a feszültséget, amelyek még az *Ember a magasban* klasszikusán edzettek is letaglózhatják: a fizikai és szellemi teljesítőképesség kivételesen magas szintjéről tanúsító felvételek lehetővé teszik, hogy legalább szemlélként részünk lehessen valami emberfelettiben. Honnold munkássága megint csak bebizonyítja, hogy az ember gép(pé fejleszthető): a *free solo* sikeres művelése a lehető legkifogástalanabb izomzatot, hajlékonyságot, testtudatosságot, stressztűrést és koncentrációt követeli meg a férfitől. A többnyire kötélben lógó alkotók által rögzített képsorok egyértelműsítik, hogy centimétereken múló tevékenységről van szó: a film – hasonlóan a hírhedten életveszélyes Isle of Man-i autóversenyéről szóló *TT3D: Closer to the Edge* dokujához – a tökéletesség ideájának hajszolását ábrázolja, ahol egyetlen apró hiba sem megengedhető. Az alkotók a játékidő második felére tartogatják a legambiciózusabb Honnold-projekt bemutatását: a férfi aktuális célpontja a Yosemite Nemzeti Parkban található, 900 méter magas El Capitán, amelyet korábban senki sem mászott meg kötél nélkül élve. A felkészülést dokumentáló képsorokat a halál rögzítésének valós lehetősége ruhazza fel különleges súllyal és minőséggel, ráadásul a parkbeli dróntilalom a készítőktől is extrém szakmai-fizikai teljesítményt is követelt meg az érzelmi megterhelés mellett.

A *Free Solo* egyik legszebb mondata a főszereplő anyjától származik, aki az elfogadásról nyilatkozva azt állítja, fel sem merülhet, hogy elvegye a gyerekeitől az örömet, amivel számára a szabad sziklamászás jár: a film ugyanis Honnold tevékenységén keresztül mindenekelőtt azt mutatja be, hogy az igazi kiteljesedésben a tökéletesség-eszmény néha elválaszthatatlan a boldogságtól.

FREE SOLO – amerikai dokumentumfilm, 2018.
Rendezte: **Jimmy Chin – Elizabeth Chai Vasarhelyi**.
Kép: **Jimmy Chin, Clair Popkin, Mikey Schaefer**.
Zene: **Marco Beltrami**. Vágó: **Bob Esienhardt**.
Gyártó: **National Geographic**. 100 perc.